

Mediul de securitate într-un context global volatil: provocări și direcții strategice pentru Republica Moldova

*Sanda SANDU, expertă în securitate și
politici de bună guvernare*

MATERIALUL ESTE ELABORAT ÎN CONTEXTELUL PROIECTULUI „CAMPANIA DE INFORMARE PRIVIND OBIECTIVELE POLITICILOR DE SECURITATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA” IMPLEMENTAT DE PLATFORMA PENTRU INIȚIATIVE DE SECURITATE ȘI APĂRARE ȘI SUSȚINUT DE DCAF - CENTRUL DE LA GENEVA PENTRU GUVERNAREA SECTORULUI DE SECURITATE, ÎN CADRUL PROIECTULUI „CONSOLIDAREA GUVERNĂRII SECTORULUI DE SECURITATE ÎN MOLDOVA”, FINANȚAT DE SUECIA.

Mediul de securitate regional și internațional se caracterizează prin volatilitate și incertitudine, determinate în mare măsură de conflictele înghețate sau active, tensiunile geopolitice accentuate și intensificarea competiției strategice. Agresiunea militară a Federației Ruse în Ucraina a reconfigurat mediul de securitate european [1], evidențiind vulnerabilitățile critice existente în arhitectura de securitate a continentului și a readus războiul convențional în Europa de Est. Această situație a sporit îngrijorările privind securitatea la granițele estice ale NATO și ale Uniunii Europene [2] și a accentuat necesitatea consolidării apărării colective și a descurajării. Pe scena globală, competiția strategică dintre Statele Unite și China se manifestă prin rivalități în domeniul tehnologic, economic și militar, influențează dinamica puterii la nivel mondial și modelează noi alianțe strategice [3]. În plus, provocările transnaționale, cum ar fi schimbările climatice, pandemiile, terorismul și atacurile cibernetice, adaugă complexitate și solicită o abordare multidimensională și cooperare internațională intensificată pentru a gestiona eficient riscurile și amenințările la adresa securității globale. Astfel, în acest mediu dinamic și imprevizibil, adaptabilitatea, reziliența și colaborarea internațională devin imperative esențiale pentru asigurarea păcii și stabilității globale.

În acest amalgam de riscuri și incertitudini, Republica Moldova este vulnerabilă la influențele și presiunile externe.

[1] White paper, In Search of a European Security Order After the Ukraine War, Zachary Paikin, Arta Moieni, April 14, 2023. <https://peacediplomacy.org/2023/04/14/in-search-of-a-european-security-order-after-the-ukraine-war/>

[2] Op-Ed, The war against Ukraine and European security. Josep Borrell, High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy / Vice-President of the European Commission, January 23, 2024. https://www.eeas.europa.eu/eeas/war-against-ukraine-and-european-security_en

[3] U.S.- China Relations in 2024: Managing Competition without Conflict, Scot Kennedy, January 2024. <https://www.csis.org/analysis/us-china-relations-2024-managing-competition-without-conflict>

Fiind amplasată geografic în vecinătatea conflictului din Ucraina, Republica Moldova devine deosebit de vulnerabilă la orice acțiuni cu caracter extern și intern din partea Rusiei [4]. În acest context, statul trebuie să-și consolideze politica de securitate și să-și gestioneze cu prudență riscurile de securitate majoră, protejând suveranitatea și integritatea teritorială.

Republica Moldova este supusă diverselor acțiuni hibride, care combină atât tactici militare, cât și cibernetice, economice și de dezinformare, menite să destabilizeze situația internă și să submineze parcursul european. Aceste acțiuni, orchestrate în mare parte de către Federația Rusă, erodează încrederea cetățenilor în instituțiile statului și influențează procesele democratice. Pentru a contracara aceste amenințări, Strategia securității naționale a Republicii Moldova [5], prevede integrarea măsurilor de apărare, informare publică și cooperare internațională.

În 2022, Republica Moldova a trecut prin cele mai mari provocări la adresa securității naționale, determinate de destabilizarea sistemului de securitate regională și mondială. Odată cu declanșarea războiului din Ucraina, s-au intensificat amenințările hibride care au alimentat o serie de crize de ordin social, umanitar, economic, energetic și de securitate și au avut un impact negativ asupra cetățenilor [6].

Republica Moldova se confruntă astăzi cu un „război hibrid”, în cadrul căruia sunt utilizate diverse tactici pentru a influența evenimentele politice și de a împiedica integrarea europeană a țării. Federația Rusă este cel mai evident utilizator al războiului hibrid în Republica Moldova, ea își promovează propriile interese politice și economice, prin propagandă și dezinformare, finanțează și sprijină partide politice sau grupuri de interese, utilizează mass-media pentru a influența opinia publică sau alte forme de presiune politică și economică.

[4] Guvernarea sectorului de securitate în Moldova: Raport independent / Natalia Albu, Nicolae Arnaut, Sergiu Bozianu [et al.]; metodologie și coordonare: Vadim Enicov, Natalia Albu; [sponsorii]: Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA) [et al.], Chișinău: CEP UPSC, 2024, 264 p. <https://pisa.md/raport-independent-guvernarea-sectorului-de-securitate-in-moldova/>

[5] Parlamentul Republicii Moldova, Hotărâre Nr. 391 din 15-12-2023 privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro

[6] Raport Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, „The last outpost”, Anul 2023, Tr-I.

Noua Strategie de securitate națională a Republicii Moldova recunoaște explicit provocările și amenințările dinamice la adresa securității, abordând în mod direct nevoia de a corela acțiunile de securitate cu factorii enumerați în această opinie. Documentul strategic subliniază importanța consolidării cooperării internaționale, modernizării sectorului de apărare, și intensificarea eforturilor de combatere a amenințărilor hibride și cibernetice, în consonanță cu tendințele globale și regionale. Prin aceasta, Moldova își propune să întărească reziliența în fața schimbărilor climatice și a crizelor economice, și să promoveze o politică externă adaptativă care să răspundă în mod proactiv la fluctuațiile de securitate. Această abordare holistică și multidimensională este esențială pentru navigarea eficientă a peisajului internațional actual, marcând o aliniere strategică la realitățile și cerințele contemporane de securitate.

Intensificarea amenințărilor hibride au avut ca obiectiv subminarea stabilității și securității țării. În continuare, o să prezentăm o parte din factorii care influențează mediul de securitate al Republicii Moldova.

Propaganda și dezinformarea. Agenții străini încearcă să influențeze opinia publică și să submineze stabilitatea politică prin intermediul mass-mediei și a rețelelor de socializare, precum și prin intermediul politicienilor cu viziuni și preferințe pro-ruse, formatorilor de opinii, liderilor de formațiuni și grupuri, prin distribuirea știrilor false, manipularea opiniei publice și crearea tensiunilor în societate. Această vulnerabilitate determinată de lipsa culturii de securitate la nivelul societății și al clasei politice, iar comunicarea publică precară în domeniul securității și apărării diminuează suportul public și politic pentru acțiuni mai hotărâte de fortificare a securității și apărării [7].

[7] Ibidem

Narativele ce vor avea drept scop influențarea campaniei electorale, anticipăm să includă următoarele subiecte de propagandă (și derivatele acestora) [8]:

- *propagarea de „hate-uri” la adresa conducerii Republicii Moldova;*
- *învinuirea autorităților de rusofobie, de nerespectare a drepturilor minorităților și intenția de a închide toate sursele de informare în limba rusă;*
- *intenția de a limita numărul votanților pentru unii candidați;*
- *„integrarea europeană a Republicii Moldova este echivalentă cu pierderea neutralității și dezghețarea conflictului militar transnistrean”;*
- *„se va da ordin ca moldovenii să plece la război în Ucraina”;*
- *„se vrea ca Republica Moldova să intre în NATO și să facă unirea cu România”;*
- *„dacă vom susține referendumul, Republica Moldova va fi obligată să asigure transportarea armamentului în Ucraina și astfel, Federația Rusă ar putea să declanșeze atacuri militare”;*
- *intenția de eliminare a autonomiei Găgăuziei – iar prin aceasta, alimentarea focarelor de rezistență regională, care să se expună critic contra parcursului European al Chișinăului;*
- *„impunerea imediată după referendum a valorilor netradiționale” reieșind din faptul că Republica Moldova trebuie să-și armonizeze legislația cu cea a UE etc.;*
- *„statalitatea Republicii Moldova este atacată și cetățenii trebuie să se unifice pentru a o apăra”;*
- *accente pe principiul neutralității și a „prieteniei atât cu Estul, cât și cu Vestul”.*

Pentru a răspunde provocărilor legate de știrile false, propagandă și campaniile de dezinformare, în iulie 2023 a fost înființat Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării, care are misiunea să combată acțiuni specifice ce pot periclita interesele naționale.

Activități cibernetice. Atacurile cibernetice sunt în continuu utilizate ca instrument pentru a submina securitatea națională, pentru a distruge sau a bloca infrastructura critică sau pentru a sustrage datele guvernamentale și ale cetățenilor.

[8] Raport SIS, Scenarii de influență 2024-2025, <https://sis.md/sites/default/files/comunicate/fisiere/Scenarii%20de%20influen%C4%83%202024-2025.pdf>

În plus, aceste acțiuni sunt folosite pentru a spori impactul propagandei și a dezinformării. Cel mai recent atac cibernetic major având loc la 20 februarie 2024 [9] asupra Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei”, în urma căruia prestarea serviciilor poștale și financiare a fost sistată până la recuperarea sistemului.

În altă ordine de idei, în anul 2022, Republica Moldova s-a confruntat cu cel mai mare val de atacuri cibernetic asupra infrastructurii critice și platformelor guvernamentale din ultimii 30 de ani. Potrivit Serviciului Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică, peste 80 de sisteme informaționale, platforme și portaluri publice au fost ținta acestor atacuri. Astfel de ofensive hibride masive sunt de natură complexă, iar intensitatea lor este predispusă la schimbare.

Conform Raportului Ministerului Afacerilor Interne, **în anul 2022, autoritatea responsabilă a fixat cca 19,5 milioane tentative de atacuri cibernetic, care au fost direcționate asupra resurselor și sistemelor informaționale de stat.** Aceste amenințări de securitate cibernetică la adresa resurselor informaționale țintă au fost diminuate prin intermediul setului de măsuri speciale, definite pe latura de prevenție și reacție prin „intruziuni blocate și monitorizate”, „blocări” și „permisii”.

În acest sens, în Republica Moldova a fost creată Agenția Națională pentru Securitate Cibernetică [10]. Instituția va avea misiunea de a implementa politicile de stat în domeniul securității cibernetic, în vederea asigurării unui nivel ridicat de securitate a rețelelor și sistemelor informatice ale furnizorilor de servicii.

Regiunea transnistreană, cu prezența militară rusă pe teritoriul său reprezintă o

[9] Informare, atac cibernetic la Poșta Moldovei.
<https://www.ziarulnational.md/atac-cibernetic-masiv-la-posta-moldovei-prestarea-serviciilor-postale-si-financiare-a-fost-sistata-reactia-guvernului/>

[10] Comunicat de presă, Guvernul Republicii Moldova, În Republica Moldova va fi creată Agenția Națională pentru Securitate Cibernetică, 21 Decembrie 2023.
<https://gov.md/ro/content/republica-moldova-va-fi-creata-agentia-nationala-pentru-securitate-cibernetica>

amenințare severă pentru securitatea Republicii Moldova.

Federația Rusă și separatiștii din Transnistria utilizează conflictul ca instrument pentru a-și extinde influența în regiune și pentru a submina integritatea teritorială a Moldovei, inclusiv agenda de integrare europeană. Riscul de escaladare a tensiunilor în această regiune, în contextul conflictului din Ucraina, necesită acțiuni preventive pentru a evita confruntările directe. Este esențială dezvoltarea unei strategii de reintegrare a Transnistriei, care să promoveze coexistența pașnică și să aducă regiunea mai aproape de restul țării.

Corupția și crima organizată. Corupția și crima organizată reprezintă șirul de amenințări cu impact considerabil pentru stabilitatea Republicii Moldova. Acestea au scopul de a submina guvernul, de a obține controlul asupra afacerilor și al instituțiilor statului și a spori corupția și instabilitatea. Lupta contra corupției și consolidarea instituțiilor statului de drept sunt fundamentale pentru securitatea națională. Corupția subminează eficacitatea structurilor de securitate și apărare, slăbește încrederea cetățenilor în instituțiile statului și erodează coeziunea socială. Eforturile de combatere a corupției trebuie să includă reforme legislative, îmbunătățirea transparenței și a responsabilității, consolidarea capacității de investigație și de urmărire penală a infracțiunilor de corupție, și crearea unui mediu în care cetățenii și mass-media pot activa fără teamă.

Revolte și protestele. În contextul Republicii Moldova, protestele pot fi uneori utilizate ca un instrument al războiului hibrid, având scopul indirect de a destabiliza și slăbi țara prin finanțarea și sprijinirea din exterior a grupărilor de opoziție. Aceste acțiuni de protest sunt adesea coordonate din afara granițelor și pot fi văzute ca o amplificare a insecurității naționale, mai ales când sunt sponsorizate și organizate de către persoane fugare care se află în căutare internațională de autoritățile de aplicare a legii. Cu toate acestea, este important de subliniat că, nu toate protestele reprezintă o manifestare a războiului hibrid. Protestele pot fi, de asemenea, o expresie vitală a democrației, evidențiind participarea civică și dorința de schimbare socială. Această dualitate devine mai evidentă după iulie 2022, când activizarea acestui risc

coincide cu declinul capacității militare terestre a Rusiei în Ucraina, în special în regiunea sud-vestică.

Traficul ilicit de armament și muniții.

Analiza informațiilor acumulate privind traficul ilicit de armament și muniții denotă faptul că pe teritoriul Republicii Moldova nu operează grupări infracționale specializate direct în contrabandă cu arme și muniții. De regulă, asemenea „afaceri” reprezintă activități conexe la alte acțiuni infracționale (trafic de ființe umane, migrație ilegală, contrabanda cu produse de tutungerie etc.) desfășurate de persoane sau grupări criminale organizate. Potențialele riscuri la adresa securității statului pe segmentul de trafic ilicit de arme sunt: războiul de pe teritoriul Ucrainei care facilitează accesul la arme datorită lipsei de control și monitorizării acestora; staționarea ilegală a trupelor militare și armamentul străin, care provine din depozitele militare amplasate în regiunea transnistreană necontrolată de autoritățile constituționale ale Republicii Moldova (depozitele de armament și muniții din localitatea Cobasna).

Datele statistice ale Ministerului Afacerilor Interne cu privire la traficul ilicit de armament și muniții indică faptul că pe parcursul anului **2022** subdiviziunile Poliției de Frontieră au înregistrat **84** cazuri de trafic ilicit de armament și muniții, cu depistarea a **39** arme și **2 848** cartușe. Comparativ cu anul **2021**, se constata o creștere a numărului de cazuri înregistrate (de **4,4** ori), a numărului de arme depistate (de **4** ori) și a numărului de muniții ridicate (de **3** ori).

Reieșind din analiza efectuată, s-a concluzionat menținerea tendinței privind traficul ilicit de armament și muniții, inclusiv prin segmentul verde al frontierei de stat în contextul evoluției acțiunilor militare terestre ale Federației Ruse pe teritoriul Ucrainei, în apropierea regiunii Odessa și Nicolaev.

Totodată, pe parcursul trimestrului I al anului **2023**, subdiviziunile responsabile de securitatea frontalieră au înregistrat **18** cazuri de trafic ilicit de armament și muniții cu depistarea a **6** arme și **128** cartușe.

Subminarea securității energetice. Republica Moldova depinde în mare măsură de resursele energetice importate, mai ales din Federația Rusă. Acest lucru face vulnerabilă țara la posibilele presiuni și amenințări din partea Rusiei. De asemenea, dependența de gazele naturale rusești este utilizată ca instrument de presiune politică și economică.

Peste 80% din energia electrică consumată pe plan intern în Moldova a provenit istoric din regiunea separatistă nerecunoscută Transnistria împreună cu importurile din Ucraina, printr-o rețea care conectează mai multe foste republici sovietice. Republica Moldova depune eforturi din 2015 pentru diversificarea surselor prin legături mai strânse cu România și are o singură linie de interconectare cu România (linia Vulcănești-Isaccea).

Cu toate acestea, începutul războiului pe scară largă al Rusiei împotriva Ucrainei în 2022 a întrerupt acest proces. Atât Moldova, cât și Ucraina s-au sincronizat rapid cu rețeaua europeană după ce Rusia a invadat Ucraina. Linia Bălți-Suceava va consolida și mai mult integrarea cu ENTSO-E. BERD a acordat un împrumut de 30,8 milioane de euro Moldovei și întreprinderii de stat Moldelectrica pentru a conecta rețeaua țării la cea a vecinei sale din Uniunea Europeană, România, prin construirea unei linii de transport de înaltă tensiune între orașul Bălți și hotarul cu România [11].

Strategia securității naționale prezintă o viziune cuprinzătoare care să integreze securitatea militară, economică, energetică, informațională și ecologică într-un cadru strategic unificat. Aceasta se poate realiza printr-o colaborare intersectorială între diferite agenții guvernamentale, prin implicarea activă a societății civile și a sectorului privat și adaptarea continuă la schimbările din mediul internațional.

[11] Securitatea energetică a RM e susținută de BERD, 13 martie 2024, <https://www.ebrd.com/supporting-moldovas-energy-security-with-308-million-loan-for-electricity-network-development-rom>

Prin urmare, Republica Moldova trebuie să pună accent pe creșterea rezilienței societale și a infrastructurilor critice, să promoveze educația și conștientizarea publică privind amenințările hibride și cibernetice și să dezvolte capacități de răspuns rapid și eficient la crize.

Pentru a face față provocărilor de securitate și pentru a-și consolida capacitatea de apărare, Republica Moldova trebuie să continue să colaboreze strâns cu partenerii internaționali, inclusiv Uniunea Europeană, Statele Unite și NATO, precum și cu alte organizații internaționale relevante. Această cooperare poate oferi sprijin tehnic, financiar și operațional, consolidând astfel securitatea națională a Moldovei în fața amenințărilor externe și interne.

Consolidarea sectorului de securitate al Republicii Moldovei, inclusiv modernizarea armatei și a structurilor de securitate interne este vitală pentru apărarea eficientă a țării. Reformele trebuie să vizeze profesionalizarea forțelor de apărare, îmbunătățirea capacităților de răspuns la amenințări cibernetice și hibride și asigurarea unei guvernante transparente și responsabile în domeniul securității.

Aprofundarea integrării europene reprezintă nu doar un obiectiv economic și politic pentru Republica Moldova, ci și unul de securitate. **Apropierea de standardele și practicile europene, participarea la inițiativele de securitate și apărare ale UE și alinierea la politicile externe și de securitate comune pot spori semnificativ capacitatea țării de a face față amenințărilor și provocărilor regionale**

Aceste direcții de acțiune reprezintă pilonii unei strategii de securitate națională solide pentru Republica Moldova, în fața unui mediu regional și

global dinamic și plin de provocări. Implementarea eficientă a acestor măsuri, însoțită de o evaluare continuă și adaptare la noile realități geopolitice și de securitate, este esențială pentru asigurarea unui viitor sigur și prosper pentru Republica Moldova și cetățenii săi.

BIBLIOGRAFIE

1. Comunicat de presă, Guvernul Republicii Moldova, În Republica Moldova va fi creată Agenția Națională pentru Securitate Cibernetică, 21 Decembrie 2023, <https://gov.md/ro/content/republica-moldova-va-fi-creata-agentia-nationala-pentru-securitate-cibernetica>
2. Informare, atac cibernetic la Poșta Moldovei. <https://www.ziarulnational.md/atac-cibernetic-masiv-la-posta-moldovei-prestarea-serviciilor-postale-si-financiare-a-fost-sistata-reactia-guvernului/>
3. Guvernarea sectorului de securitate în Moldova: Raport independent / Natalia Albu, Nicolae Arnaut, Sergiu Bozianu [et al.]; metodologie și coordonare: Vadim Enicov, Natalia Albu; [sponsori]: Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA) [et al.]. Chișinău: CEP UPSC, 2024, 264 p. <https://pisa.md/raport-independent-guvernarea-sectorului-de-securitate-in-moldova/>
4. Parlamentul Republicii Moldova, Hotărâre Nr. 391 din 15-12-2023 privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro
5. Raport Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, „The last outpost”, Anul 2023, Tr-I.
6. Raport SIS, Scenarii de influență 2024-2025, <https://sis.md/sites/default/files/comunicate/fisiere/Scenarii%20de%20influen%20C8%9B%C4%83%202024-2025.pdf>
7. Securitatea energetică a RM e susținută de BERD, 13 martie 2024, <https://www.ebrd.com/supporting-moldovas-energy-security-with-308-million-loan-for-electricity-network-development-rom>
8. White paper, In Search of a European Security Order After the Ukraine War, Zachary Paikin, Arta Moeini, April 14, 2023. <https://peacediplomacy.org/2023/04/14/in-search-of-a-european-security-order-after-the-ukraine-war/>
9. Op-Ed, The war against Ukraine and European security. Josep Borrell, High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy / Vice-President of the European Commission, January 23, 2024, https://www.eeas.europa.eu/eeas/war-against-ukraine-and-european-security_en
10. U.S.- China Relations in 2024: Managing Competition without Conflict, Scot Kennedy, January 2024. <https://www.csis.org/analysis/us-china-relations-2024-managing-competition-without-conflict>